

13. ve 14. YÜZYILDA ANADOLU'DA AHI TEŞKİLATI, ETKİSİ VE SİYASETİ

Aysel AKSOY*

Özet

Ahilik ile ilgili yapılan çalışmaların çokluğu kaynak bulmak açısından çok faydalı olmaktadır. Sosyal, ekonomik, dini, ahlaki ve siyasi etkisi bulunan ahi teşkilatının toplumdaki etkilenip aynı zamanda toplumu da etkilediği bilinen bir gerçektir. Çok farklı yönden ele alınması mümkün olan ahi teşkilatının siyasi duruşu ve etkisi de oldukça önemlidir. Bu yüzden, devletlerin oluşumunda ve geçirdikleri değişim-dönüşüm süreçlerinde ahilik teşkilatının kendini nasıl konumlandığı anlamak gerekmektedir. Bu çalışma, ahi teşkilatının siyasi yönünü ele almak üzere ortaya konulmaktadır. Çalışmada, ahi teşkilatının ne olduğunu anlamanın yanı sıra teşkilatın Anadolu'daki ekonomik, toplumsal ve bireysel etkileri irdelenecektir. Ayrıca Anadolu'da etkin pek çok alanda var olan Ahi teşkilatının siyasi yönü tartışılacaktır. Bununla beraber şu sorular üzerinde durulacaktır: Ahi teşkilatı siyasileşen bir oluşum mudur? Teşkilatın siyasi anlayışı ne / neler olmuştur? Teşkilatın siyasi tutumunu belirleyen faktörler nelerdir?

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Anadolu, Ekonomi, Siyaset, Toplum.

The Impact and Politics of Ahi-Order in Anatolia in 13th and 14th Century

Abstract

The multitude of academic studies on the ahi-order are very useful in finding sources. It is a known reality that the ahi-order, which had social, economic, religious, ethical and political effects on society, both was influenced by the society and also impressed the society. It is possible to evaluate the organization in many different aspects, but it is necessary to understand correctly the ahi-order's social position. This study comes exist to discuss the ahi-order' effects and benefits in political sphere. Also, in this study, besides understanding what is the ahi-order, this organization's economic, social and individual influences is scrutinized attentively. It is also discussed that this effective social organization's activities in political aspect. However, some different questions are argued: Is the ahi-order a political formation? What is the ahi-order's political understanding? What are the factors determining the ahi-order's political attitudes?

---

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, ayselaksoy12@gmail.com

Keywords: The Ahi-order, Anatolia, Economy, Politics, Society.

Giriş

13. ve 14. Yüzyıllarda Anadolu'yu anlamak için o dönemde etkin olan faktörleri irdelemek gerekir. "Anadolu'da o dönemde hangi dinamikler mevcuttur ve toplumu nasıl etkilemektedir?" sorusunu anlamak lazımdır. Bu dönemde Anadolu'dan bahsederken üzerinde önemle durulması gereken bir etken de Ahilik teşkilatıdır. Bütün oluşumlar gibi ahilik de Anadolu toplumunu dini, ahlaki, siyasi ve ekonomik yönden doğrudan etkilemiştir. Anadolu tarihini anlamak bakımından oldukça önemli olan ahi teşkilatı önemli çalışma alanlarından birisidir. Ahi teşkilatının ekonomik ve sosyal yönü başta olmak üzere pek çok yönü üzerinde önemle durulmuş; yapısı, yöntemi ve çalışmaları anlaşılmaya çalışılmıştır.

Ahi teşkilatı ile ilgili pek çok kaynak mevcuttur. İbni Batuta ve İbni Bibi'nin eserlerinde ahilik ile ilgili bilgilere ulaşmanın yanı sıra yakın dönem tarih araştırmalarında da bu teşkilatla ilgili çalışmaları görmek mümkündür. Ayrıca İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın Osmanlı tarihini anlattığı eserinin ilk cildinde ahilikle ilgili değişik bilgilere rastlamak mümkünken, Fuat Köprülü, Franz Babinger'in "*Anadolu'da İslamiyet*" adlı çalışmalarında da ahilik ve anlayışı ile ilgili değişik bilgiler bulmamız mümkündür. Bu değerli bilim adamlarının çalışmalarında yer verdiği ahi teşkilatına Mehmet Genç'in "*Osmanlı Esnafı ve Devletle İlişkileri*," Yusuf Küçükdağ'ın "*Bir Sivil Toplum Kuruluşu Olarak Ahilik ve Ahi Vakıflar*" adlı eserlerinde de rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra, Ahmet Kala, Mikail Bayram, Yusuf Ekinci ve Kayhan Atık'in de ahilik ile ilgili çeşitli çalışmaları mevcuttur.

Ahilik ile ilgili yapılan çalışmaların çokluğu kaynak bulmak açısından çok faydalı olmaktadır. Sosyal, ekonomik, dini, ahlaki ve siyasi etkisi bulunan ahi teşkilatının toplumdaki etkilenip aynı zamanda toplumu da etkilediği bilinen bir gerçektir. Çok farklı yönden ele alınması mümkün olan ahi teşkilatının siyasi duruşu ve etkisi de oldukça önemlidir. Ahi teşkilatı, ülke yönetimi ve politika ile iç içe bulunmuş, toplum içinde hemen her bakımdan zannedildiğinden daha çok etkili ve yönlendirici olmuştur.¹ Bu yüzden, devletlerin oluşumunda ve geçirdikleri değişim-dönüşüm süreçlerinde ahilik teşkilatının kendini nasıl konumlandığını anlamak gerekmektedir. Bu çalışma, ahi teşkilatının siyasi yönünü ele

---

[1] Mikâil Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilâtı'nın Kuruluşu* (Konya: Damla Matbaacılık, 1991), 01.

almak üzere ortaya konulmaktadır. Çalışmada, ahi teşkilatının ne olduğunu anlamının yanı sıra teşkilatın Anadolu'daki ekonomik, toplumsal ve bireysel etkileri irdelenecektir. Ayrıca Anadolu'da etkin pek çok alanda var olan Ahi teşkilatının siyasi yönü tartışılacaktır. Bununla beraber şu sorular üzerinde durulacaktır: Ahi teşkilatı siyasileşen bir oluşum mudur? Teşkilatın siyasi anlayışı ne / neler olmuştur? Teşkilatın siyasi tutumunu belirleyen faktörler nelerdir?

1.Ahilik Nedir?

Ahiliği anlamadan önce, etimolojik olarak ne anlama geldiğine bakmak gerekmektedir. 'Ahi' kelimesi görünüşte Arapça kardeş anlamına gelen 'Ah' kelimesinin mütekellim 'ya' sı ile kullanılışından ibarettir. Anadolu'da bu kelime Farsça çoğul eki ile çoğul kılınarak 'Ahiyan' (Ahiler) şeklinde kullanılmıştır.² İbni Batuta ise şöyle tanımlamaktadır: Ahıyye, kelimesinin tekili, ahi'dir. Birinci şahıs, Arapça "ah" [=kardeş] kelimesini kendiyile ilgili kılsa [kardeşim anlamında] ortaya çıkan kalıp [ahı], konumuz olan kelimenin tekil kalıbıdır.³ Ahiliğin kardeşim anlamına gelen Arapça kökenli bir kelime olduğu belirtmekle birlikte, Fransız Türkolog J. Deny ve Fuat Köprülü, Türkçe kökenli ve "eli açık, cömert, yiğit" anlamlarına gelen "akı" kelimesinin zamanla değişerek "Ahi" şekline geldiğini ileri sürmektedirler. Divân-ı Lügâti't-Türk'te de "Ahi" kelimesinin eli açık, cömert anlamına gelen "akı" kelimesinden türediği kaydedilmektedir.⁴

Görüldüğü gibi "Ahi" kavramı anlam itibari ile tartışmalı bir boyutta ilerlemektedir. Ancak önemli olan ve üzerinde durulması gereken nokta ise bu kelimenin teşkilatta nasıl vuku bulduğudur. Yani, kelimeyi kendini tanımlayıcı bir sıfat olarak kullanan ahi teşkilatının üyelerinin onu hangi amaç için kullandığı anlaşılmaya çalışılmalıdır. Mesela, "Ahi" olan bir kişi, bu sıfatı kullanarak nasıl bir duruşa sahip olduğunu gösteriyordu? Bu soruyu anlamak "ahi" kavramının hangi kökenden geldiğini açık bir şekilde anlamak konusunda yardımcı olabilir. Ya da bir ahi teşkilatı üyesi hangi değerlere sahiptir ki bu sıfatı kullanma veya bu sığata layık olma hakkı verilmiştir kendisine. Bunu anlamak esasında o kadar kolay olmayacaktır ancak anlamaya çalışmak önemlidir. İlk aşamada, "Ahi"

---

[2] Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatı'nın Kuruluşu*, 03.

[3] İbn Batuta, *İbn Batuta Seyehatnamesi*, C.1, Çev., Sait Aykut (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2004), 403-404.

[4] Adnan Gülerman ve Sevda Taştekel, "Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri," *Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, Gelenek Görenek ve İnançlar Dizisi* 194/ 16 (1993): 2.

kavramının üstlendiği anlamın ne olduğunu zihinde oturtmak için teşkilattaki bazı anlayışları, idealleri bilmek gerekebilir. Bu anlayışlardan ilki ve en önemlisi “Fütüvvet” anlayışdır.

Fütüvvet, İslamiyet’in tesirinde aşiret hayatından yerleşik hayata doğru evrilen Arap toplumunda göçebe aşiret dönemlerine ait Arap kültürünün - asil insan- idealinin karakterleri olan konukseverlik, cömertlik ve yiğitlik gibi değerlerin yeni yapıdaki yansımaları olarak müteâla edilebilecek olan toplum ideolojisinin adıdır.⁵ Bu “Futuvva” (Yiğitlik ve Cömertlik) mefkûresinin daha ikinci hicri asırda özellikle Horasan ve Maverâünnehir’de İranî bir şekle bürünerek etkili olduğu ve yaygınlaştığı bilinmektedir. Arapların “Feta” (Yiğit) dediği bu ideal insan tipine, İranlılar “Cevan-merd”, bunların mesleğine de “Cevan-merdi” diyorlardı.⁶ Anlaşıldığı üzere, İslam coğrafyasında etkisini gösteren bu anlayış İran topraklarında ve Anadolu topraklarında farklı isimlerde ama aynı anlam içeriği ile kullanılmaktaydı. Muhtemelen hicri II. asrın sonlarından itibaren İslam kültürü dairesine giren Türkler de Arapların “Feta” İranlıların “Cevan-merd” dedikleri bu ideal insan tipine “Akı”, mesleğe de “Akıllık” diyorlardı. Akılığın gereği olarak “Akıların” birbirlerine karşı kardeşçe muamelede bulunmalarından dolayı bu kelime zamanla yerini Arapça’nın “Ahi” (Kardeşim) kelimesine bırakmış olduğu anlaşılmaktadır.⁷ Esasında, bu ideolojinin kahramanı olan “Fata” (feta), eski Arabın zihninde yaşattığı asil ve kâmil insanı ifade etmekteydi. Bu kahraman, birisi misafirperverlik ve sehavet (cömertlik), diğeri şecaat (cesaret-kahramanlık) olmak üzere iki vasıf ile temayüz etmişti.⁸ Görüldüğü gibi, “Ahi” anlamı itibari ile aslında kardeşlikten farklı bir kasıt için kullanılmaktadır. Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarsak başladığımız noktaya şöyle bir çıkarımla dönmemiz mümkündür: “Ahi / Ahilik” kelimesi aslında Türkçe anlamı ile ortaya çıkmıştır ancak kültürel ve coğrafi etkileşim sonucunda telaffuzunun da değişmesiyle çok anlamlı bir hâl almıştır. O halde; Ahiliği, Türk kültürünün fütüvvet anlayışı olarak tanımlamak yersiz olmasa gerek. Ayrıca kendisine has şekilde vuku bulduğunu da belirtmek gerekir.

Ahilik, Anadolu Selçukluları zamanında kurulmuş Türk fütüvvet hareketi diyebileceğimiz kuruluşun adıdır. H. VII. asır başlarında 34. Abbasi Halifesi en-Nasır İ-Dinillah’ın kurduğu Fütüvvet Teşkilatına

[5] Sebahattin Güllülü, *Ahi Birlikleri*, (İstanbul: Ötüken Yayınları, 1992), 29-30.

[6] Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilâtı’nın Kuruluşu*, 4.

[7] Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilâtı’nın Kuruluşu*, 4.

[8] Franz Taeschner, “*İslam Ortaçağında Futuvva (Fütüvvet Teşkilatı)*”, Çev. Fikret İşıltan, İ.Ü.İ.F.M., C: 15, S: 1-4, 1953-1954, s. 5.

bağlı olarak kurulmuş, o dönemdeki Anadolu'nun sosyal, siyasi, kültürel, sınai ve ticari şartları içinde ve bu şartların etkisi ile Türklere has zevk ve selika ile İslam Dünyası'nın hiçbir yerinde görülmeyen bir şekilde ve istikamette gelişme göstererek teşekkül etmiş ve bir esnaf ve sanatkârlar teşkilâtı haline gelmiştir.⁹ Hiç şüphesiz toplumsal ihtiyaç doğrultusunda meydana gelmiştir ve çeşitli alanlarda ihtiyaçları gidermek ve eksikleri tamamlamak amacı gütmüştür. Mefkûre ve çalışma tarzı itibari ile topluma hizmet sunma ülküsüyle özel yönetmeliklerde (Ahi Şecere-nâmeleri ve Ahi Fütüvvet-nâmeleri) belirtilen iş ve ahlak disiplini, şeyh, usta, çıрак, kalfa hiyerarsisi içinde çalışmayı ibadet zevki haline getiren sınaî, ticari, siyasi, askeri, sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunan bir teşkilâtır.¹⁰ Bunun yanı sıra, Ahi birlikleri, köklü kültür ve değişmelerin yaşandığı bir dönemde, birbirlerine karşı çatışmacı tavır alan grupları uzlaştırmak, zayıflayan aşiret bağlarının yerine yerleşik hayat tarzına uygun koruyucu değerler meydana getirmek, Bizanslılara karşı Müslüman-Türk esnaf-sanatkârlarının menfaatlerini korumak ve toplumda huzurun sağlanmasına yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur.¹¹ Ahilik teşkilatının toplumsal amaç için kurulduğunu ve bunun için bazı düzenlemeler yaptığını görmekteyiz. Toplumsal düzeni ve insani ilişkileri daha iyiye götürme çerçevesi etrafında çalışmalar yapmaya gayret ettiği açıktır. Ahilik teşkilatının çalışmalarına ve etkilerine bakarak toplumda nasıl bir oluşum olduğunu anlamamız önemli ve gereklidir.

Ahilik teşkilatının toplumda önemli alanlarda etkisinin olduğu bilinen bir gerçektir ancak bu etkilerinden önce Ahilik teşkilatı ile ilgili bilinmesi gereken bir husus Ahi teşkilatının Anadolu'daki konumunun ne olduğunu anlamaktır. Oluşumun konumunun ne olduğunu anlamak, amacının ve konumunun ne kadar paralel olduğunu değerlendirmek açısından yardımcı olacaktır. Ahilik teşkilatına baktığımız zaman bulunduğu konumu eğitim merkezi gibi değerlendirmemiz mümkündür çünkü yaptığı çalışmaların çoğunu bireyleri dini, ahlaki, ekonomik yönden geliştirmek suretiyle ortaya koymuştur. Toplumsal refahı amaçlayan bir oluşum olmanın yanı sıra bireysel erdem ve özveriye temel esas olarak alan bir çeşit eğitim kurumu veya oluşumu gibidir. Anadolu'da o dönemde eğitim rolünü üstlenen en önemli oluşum, Ahilik teşkilatıdır demek yanlış olmaz. Çünkü Ahilerde eğitim faaliyetleri tamamen hayata dönük olarak İslam Dininin eğitime verdiği önem çerçevesinde iş dışında ve iş

[9] Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatı'nın Kuruluşu*, 5.

[10] Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatı'nın Kuruluşu*, 5.

[11] Yusuf Ekinci, *Ahilik*, 10. Baskı (Ankara: Özgün Matbaacılık, 2008), 72.

başında düzenlenmektedir. İslam Dininin üzerinde önemle durduğu ilke her iki dünya hayatını kazanabilecek "iyi insan" yetiştirmektir.¹² Ahilikte eğitim, daima ön planda yer almış ve mesleki eğitim çerçevesinde çırak ve kalfaların yanı sıra ustaların yetiştirilmesine de önem verilmiştir. Nitekim kişinin usta olmasından sonra da yeni bazı şeyler öğrenmesine çalışılması, bunun en güzel göstergesidir. Çırak ve kalfa eğitimi dükkânlarda tezgâh başında; ustanın (yetişkinin) eğitimi ise, esnaf ileri gelenlerinin gözetiminde kadı, müderris gibi ileri gelenleri tarafından yürütülmüştür. Başlıca eğitim yerleri arasında; esnafın kendi iş yerleri, mahalle ve köylerdeki Yaren Odaları ile medrese gibi ilim ocakları sayılabilir.¹³ Görüldüğü gibi Ahi teşkilatı hem teknik hem de ilmi eğitime odaklanmıştır. Bireyi merkeze alan ve öncelikli olarak bireysel eğitime önem veren Ahi teşkilatı toplumsal eğitimi de bu yolla gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Var olduğu her alanda öğrenme-öğretme ilişkisine ağırlık veren teşkilatın kendini konumlandığı noktayı eğitim alanı olarak kabul etmek yanlış olmaz.

2. Anadolu'da Ahi Teşkilatı'nın Etkileri Nelerdir?

Ahi teşkilatını incelerken, teşkilatın yapısını daha iyi anlamak için Anadolu'da oluşturduğu etkileri bilmek gerekir. Ahi teşkilatının varlığını ve nasıl kabul gördüğünü zihni bir zemine oturtmak için "Hangi alanlarda nasıl bir etki oluşturmuş ve bulunduğu yerlerde değişim-dönüşüm meydana getirmiş midir?" sorusuna cevap bulmaya çalışmak lazım. Hiç şüphesiz, Anadolu'da Ahi teşkilatından bahsederken tek yönde değerlendirmek doğru olmaz. Teşkilat pek çok yönden etkisi olan bir oluşumdur. Ahi teşkilatının etkileri üzerinde dururken özellikle ekonomik, toplumsal ve bireysel yönden değerlendirmek nasıl bir dinamik olduğunu idrak etmek açısından önemlidir.

Öncelikle ekonomik etkisine değinmek mümkündür. Ahilik, fütüvvet Teşkilatından farklı olarak Anadolu'da sınaî ve ticari bir mahiyet kazandığı gibi, bu kuruluşa mensup olanların iş yeri, atölye, tekke ve zaviyelerinde mesleki eğitim ve öğretimin sürdürüldüğü bir ocak olma özelliği de kazanmıştır.¹⁴ Ahiliğin Selçuklu Anadolu'sunda göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçişi hızlandırması ve şehircilik üzerindeki olumlu katkılarının yanında şehirleşmeyle birlikte ekonomik yaşam üzerindeki etkileri de sonraki dönemde belirleyici

[12] Fahri Kayadibi, "Anadolu Selçuklu Döneminde Ahi Teşkilatında Eğitim," 179. Erişim, 19 Aralık, 2017. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/101044> .

[13] Gülerman ve Taştekil, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri*, 6.

[14] Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatı'nın Kuruluşu*, 6.

oldu. Beylikler döneminde özellikle Konya, Kayseri, Sivas gibi gelişmiş kentlerin belli yerlerinde çeşitli zanaat dallarında uzmanlaşan açık ve kapalı çarşılar vardı. Onlar buralardaki dükkânlarında çalışırdı.¹⁵Toplumun ekonomik hayatını elinde tutan bir kuruluş olduğu açıktır. Ahi teşkilatının belirli bir tüccar-zanaat ağı oluşturarak hem toplumdaki ekonomik ilişkileri kolaylaştırdığını hem de toplumun ihtiyacı olan zanaat alanlarında çalışmaları yoğunlaştırarak toplumun ekonomik ihtiyacına cevap bulmaya çalıştığını söylemek mümkündür. Şehirlerde uygulanan ekonomik ilişkilerde Ahi teşkilatının etkisi açık şekilde fark edilir. İşin nasıl yapılacağı, ne şekilde yapılacağı ve ne oranda yapılacağı teşkilat tarafından ayarlanarak bir düzene oturtulurdu. Örneğin; Birlik mensupları kabiliyetlerine en uygun bir işte çalışır, başka ikinci bir iş peşinde koşmazlardı. İnsanların iş değiştirmeleri veya birden fazla işle uğraşmaları hoş karşılanmazdı. Ahilikte iş değiştirmeme, sanatkârın bütün düşünce ve gayretiyle kendisini işlerine vermelerini sağlamıştır.¹⁶ Bu şekilde toplumdaki ekonomi ahlakını ve anlayışını koruyup, belirli prensiplere oturtarak toplumda ekonomik gelişimi sağlamak açısından faydalı olmuştur.

Ayrıca, Ahi birliklerinde “can ve mal beraberliği” olarak ifade edilen dayanışma duygusu o kadar ileriye götürülmüştür ki, ahinin kazancının, geçiminden arda kalanını bütünüyle fakirlere ve işsizlere yardım için kullanmaları ahlak kuralı haline gelmişti.¹⁷ Ahi birliklerinde dayanışmanın en güzel örneği *Orta Sandıkları*'nda görülür. Teşkilatta “kazancın şahsiliği” prensibine bile pek rastlanmaz. Teşkilat üyesi olan esnaf ve sanatkârın kazancı bütünüyle kendine ait değildir. Bu kazanç şahsi olmaktan çok teşkilata ait genel sermayeyi meydana getirmektedir. Teşkilatın Orta Sandığında toplanan bu sermaye ile herkese dağıtılacak şekilde alet ve hammadde alınmakta, tezgâhlar kurulmakta, tereddütlü fertlere teşebbüs cesareti verilmekte, bir yandan da ihtiyacı olanlara yardım edilmekteydi.¹⁸ Bu şekilde ticarete kontrolü sağlayarak hem daha adil hem daha dayanışma odaklı bir ekonomik disiplin ve düzen meydana getirmektedir.

---

[15] Namık Sinan Turan, *Selçuklu ve Osmanlı Anadolu'sunda Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Gelişim Süreci*, 166. Erişim 21 Aralık 2017. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/9098>.

[16] Nurettin Öztürk, *Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi*, 6. Erişim 22 Aralık 2017. <http://ahilik.net/wp-content/uploads/2010/09/sosyalguvenlik.pdf>.

[17] Öztürk, *Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi*, 7.

[18] Yusuf Ekinci, *Ahilik*, 3. Baskı (Ankara: Sistem Ofset, 1991), 13-14.

İkinci olarak, Ahi teşkilatının toplumsal etkilerinden bahsetmek gerekir. Toplumun yapısına uygun olan ve toplumda önemli ölçüde kabul gören bu teşkilatın muhakkak toplumun faydasını gözeten yönleri de vardır. Değınmemiz gereken nokta da toplumsal faydayı nasıl gözettiğı ve nasıl etkilediğı meselesidir. Ahiler, dayanışmacı bir ruh yapısına sahiptir. Zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, millet ile devlet, kısaca toplumun bütün fert ve kurumları arasında iyi münasebetler kurarak herkesin huzur içinde yaşamasını sağlamak, Ahi birliklerinin başta gelen amaçları olmuştur.¹⁹ Yani, ekonomik adaletin yanında toplumsal adaleti de sağlamaya çalışan bir kurumdur. Bu şekilde daha huzurlu ve daha güvenilir bir toplum oluşturmayı amaçladığını söylemek doğru olacaktır. Bunun yanı sıra, toplumda mevcut olan farklılıkların, toplumsal grupların arasında dengesizlik ve gerilim yaratmaması için çaba harcamıştır. Toplumda muhtelif statülerin ortaya çıkmasını, bazı insanların fakir bazı insanların da zengin olmasını Ahilik normal karşılar. Ancak, Ahilik güçlünün zayıfı ezmesine veya bir kimsenin haksız kazanç sağlamasına karşıdır. Toplumda böyle bir huzur ortamının hazırlanması için birçok düzenlemeler yapılmış ve teşkilat kurulmuştur.²⁰ Anlaşılacağı üzere, Ahi teşkilatı toplumda adil düzen olması ve insanların birbirlerine karşı tutundukları tavrın daha insancıl olması için düzenlemelere gidip toplumsal huzuru tesis etmeye çalışmıştır. Yani, Ahi teşkilatı toplumun ortak anlayış içinde olması için bazı düzenlemeler yapıp, prensipler ortaya koyarak toplumda dayanışma kültürünün yaygınlaşmasını ve etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamıştır.

Ayrıca, "misafirperverlik" kültürünün de toplumda büyük ölçüde yerleşmesini sağlamıştır. Bölgelerine gelene yabancıları en iyi şekilde ağırlamayı kendileri için şerefe kabul eden bir anlayışa sahiplerdi. Buna örnek olarak İbn Batuta'nın bahsettiğı olayı anlatabiliriz. İbn Batuta, seyahatnamesinde Ahi teşkilatının misafirperverliğini şöyle anlatmaktadır: " "Bu adamlar yiğit ahılardır!" Bizimle ilk karşılaşanlar Ahi Sinan'ın adamları, sonradan onları durduranlar ise Ahi Tilman'ın gençleriymiş. Her iki taraf da bizim kendi yanlarında konuk olmamızı istiyorlar, bu yüzden çekişiyorlarmış. Gösterdikleri yüksek misafirperverliğe şaşmamak mümkün değil!"²¹ Görüldüğü gibi, Ahi teşkilatının misafirperverlik anlayışı adeta bir yarışa dönüşmektedir. Gelen misafiri en iyi şekilde ağırlamak bir saygınlık meselesi gibi algılanabilir. Ama toplumsal alana ne getirdiğine dikkat

---

[19] İkinci, *Ahilik*, 10. Baskı, 76.

[20] İkinci, *Ahilik*, 10. Baskı, 76.

[21] İbn Batuta, *Seyahatname*, 409.

etmek gerekir. Böyle bir anlayışın toplumsal erdemi artırması ve yaşanılabilir bir toplum meydana getirmesi kaçınılmazdır.

Bunun yanı sıra, Ahi teşkilatının yaptığı düzenlemeler toplumsal aşırılıkların ve yozlaşmaların da engellenmesini sağlamaktadır. Ahinin doğru olması, emeğinin hakkı olandan fazlasını kapmaması, hakkı olmayana göz dikmemesi anlamına gelmektedir. Bir başka deyişle, burada kastedilen doğruluk, Ahinin içindeki doğruluğudur. Ölçüsü gelenek, görenek ve otorite tarafından belirlenmiştir.²² Örneğin; insanların kendi mesleklerini icra ederken kazanç sağlamak adına Ahi ahlak kaidelerine aykırı düşünce ve davranış içinde bulunmamalarının istenmesi mevcuttur. Ahi birliklerine üye olmayacak olanlar belli bir mesleğin mensupları değil, Ahi ahlak kaidelerine aykırı işleri (falcılık, dolandırıcılık vb.) yapanlarla mesleklerini icra ederken ahlak kaidelerine aykırı düşünce ve davranış içinde bulunanlar aynıdır.²³ Bu şekilde, Ahi teşkilatı, üyelerine belirli ahlak kurallarına uyulması gereken bir çerçeve belirlemiştir. Bu sayede, mensupların belirli misyonu yüklenmelerini ve ahlaki bir duruşa sahip olmalarını önceleyerek onları toplumsal hayata dâhil etmiştir. Böylece, hem ahlaki yozlaşmanın önüne geçmeye çalışmıştır hem de toplumsal ahlaka rahat adapte olan ve ona kolay uyum sağlayan bir grup meydana getirmiştir. Bu da teşkilat mensuplarının, buldukları gruba ve topluma kendilerini daha çok ait hissetmelerine yol açmıştır. Böyle bir anlayışın olduğu toplumsal hayatta da birlik ve beraberlik anlayışının olması çok mümkündür.

Üçüncü olarak da, Ahi teşkilatının bireyler üzerindeki etkisinden bahsetmek gerekir. Nihayetinde, toplumu refaha ulaştırmak yolunda önemli etkisi olan bir oluşumun, bireyler üzerindeki etkileri de muhakkaktır. Ahi teşkilatının birey üzerindeki etkilerinin temelde üç esas üzerinde durduğunu söylemek mümkündür: Dürüst, namuslu, üretken bireyler yetiştirmek, meslek ve sanat becerisi olan bireyler yetiştirmek, kültür ve sanat erbabı yetiştirmek.²⁴ Böyle bir amacı olan kurumun da elbette üç noktada etkisi görülmektedir. İlki, ahlaklı bireyler yetiştirmektir. Aslında, bu ahlaki formları Fütüvvet anlayışından gelen Ahi teşkilatında, bireyin ahlaklı olması hepsinin öncesinde gelmektedir çünkü İslam eğitiminin amacı bireyi ve toplumu ıslah etmek suretiyle bireyi her türlü kötülükten korumak

---

[22] Gülerman ve Taştekel, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri*, 57.

[23] Ekinci, *Ahilik*, 10. Baskı, 83.

[24] Muhittin Şimşek, *TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması, Ahilik* (İstanbul: Hayat Yayınları, 2002), 134, Yönetim Dizisi:21, 25.

ve iyi insan yetiştirmektir.²⁵ Bu noktada unutulmaması gereken en temel husus, ahiye çalışmak ve bir sanat sahibi olmanın emredilmiş olmasına rağmen, üretimin kanaat ve tevazu ölçülerine bağlı olarak ve hırs, tamah gibi duygulardan uzak şekilde yürütülmesinin benimsenmiş olmasıdır.²⁶ Fütüvvet anlayışına sahip olan teşkilat, önceliği dini eğitim üzerinden vererek ahlaklı bireyler yetiştirmeyi amaçlamıştır. Ahilik teşkilatında bireylere sadece mesleki bilgiler değil aynı zamanda dini, ahlaki, askeri, sanatsal ve toplumsal bilgiler de verilmiştir. Ahilikte bilinçli insan yetiştirilmeye özel bir önem verilmiştir.²⁷Bunun için tekke ve zaviyelerin kullanıldığı pek çok kaynakta geçmektedir. Tekke ve zaviyelerde dini ilmi öğrenen gençler öğrendiklerini orada uygulamaktadırlar. Buna İbni Batuta da eserinde değinmektedir. Misafir olarak kendisini ağırlayan bir ahi grubunun tekkesinde kaldığından bahseder ve güzelce ağırlandıktan sonra hafız gençlerin Kuran okuduklarını ve sema ettiklerini söyler.²⁸ Böylece anlarız ki, Ahi üyeleri tekke ve zaviyelerde dini ilim öğrenmektedirler. Ayrıca ilim öğrenirken bir yandan da zikir halkası veya zikir meclisleri oluşturmakta, bir çeşit zikir icra etmektedirler. Bunun dışında, şehirlerden köylere, ülkenin en ücra köşelerine kadar yayılan bir zaviye (toplantı ve konuk evi) ağı oluşturulmuştur.²⁹Bu da, buralarda ilmi eğitimlerin varlığını ve yaygınlığını göstermektedir. Böylece, çok geniş alanda dini bilgisi ve pratiği olan gençler yetiştirilmiş olmaktadır. Üçüncü nokta ise, becerisi olan ve becerisini kullanabilen bireyler yetiştirmektir. Ahi teşkilatında, kişilerin bireysel yeteneklerine göre usta çıracak ilişkisine dayanan bireysel eğitim amaçlanırdı. Ahi birliklerinde çıracaklar, bugünkü tabiriyle tam bir öğrenci muamelesi görürlerdi. Usta ile çıracak arasındaki münasebet, hoca ile talebe arasındaki münasebet gibiydi. Usta bütün gücüyle mesleğini çırağına öğretmek ve aynı zamanda onu iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirmek gayreti içindeydi.³⁰Ayrıca, bir Ahi iş yerinde belirlenen kaidelere tam riayet sağlamak için o iş yerinde sanat öğrenmeye talip olan çıracak, yamak ve kalfalar balarındaki ustaya bir müridin şeyhe intisap etmesi gibi

[25] Gülerman ve Taştekil, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri*, 61.

[26] Gülerman ve Taştekil, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri*, 57.

[27] İbrahim Durak ve Atilla Yücel, "Ahiliği sosyo-ekonomik Etkileri ve Günümüze Yansımaları", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2010, C.15, S.2, 154.

[28] İbn batuta, *Seyahatname*, 409.

[29] Gülerman ve Taştekil, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri*, 47.

[30] Ekinci, *Ahilik*, 10. Baskı, 70.

intisap etmek durumundaydılar. Tasavvufi eğitimde olduğu gibi, Ahi iş yerlerindeki eğitimde de çırak, yamak ve kalfalar dini ve ahlaki bilgilerle teçhiz edilir ve bunun uygulamasına titizlikle riayet edilirdi.³¹ Böylece kabiliyeti ve becerisi olan bireylere hem kendilerini geliştirme fırsatı verilir hem de iş ve toplumsal hayata dâhil edilirdi.

3.Ahi Teşkilatı Siyasileşti mi?

Toplumun pek çok alanında etkili olan Ahi teşkilatının siyasi etkisini ve duruşunu da incelemek gerekir. Özellikle siyasi olarak birliğin olmadığı dönemlerde oldukça etkili bir oluşum halini almıştır. XI. ve XIII. yüzyıl Anadoluşunda, önemli tarihsel gelişmelerde yer alan Ahi birlikleri Selçuklulara karşı Karamanoğulları'nı desteklemişler ve onlarla sürekli bir uzlaşma içinde olmuşlardır. Kuşkusuz böyle bir anlaşmanın temel sebebi, Karamanoğulları'nın göçebe toplum değerlerine bağlı, Bâtını ideolojiyle ilgili Türkmen kitlelerinden meydana gelmesi ile Ahi birliklerinin yerel otorite birimleri olarak, merkezi otorite yapısına zıt eğilimlere sahip olduğu öne sürölmektedir.³²Yapılan incelemeler, ilk Ahi birliklerinin ahlaki ve siyasi fonksiyona sahip olduğunu göstermektedir. Nitekim bu birlikleri meydana getiren kitleler, Fütüvvet ideolojisinin geliştirdiği ahlaki esaslara yakın olmuşlardır.³³ Bu bağlamda, Ahi teşkilatının siyasileşip siyasileşmediğini daha iyi anlamak için siyasi anlayışını, otoritelere bakışını ve siyasi tutumunu irdelemek gerekir.

İlk olarak, Ahi teşkilatının siyasi anlayışının ne yönde olduğunu anlamak lazımdır. Ahi teşkilatı üyeleri her zaman devletin yanında olmuşlar, devlete her yönüyle yardımcı olmuşlardır. Yeri geldiği zaman idareci, yeri geldiği zaman asker olarak devlete hizmet etmişlerdir.³⁴ Dini ve tasavvufi kültürleri gereği, İslamlaştırma faaliyetlerinde faal rol almak eğilimindeydiler. Bu nedenle fetihlere katılmışlar, özellikle de istihbarat sağlamada önemli hizmetler görmüşlerdir. Yine ordunun ihtiyaç duyduğu ikmal maddelerini sefer yolu üzerinde temin ederek, sefer yolu üzerindeki kilit noktaları ordunun gelişinden önce ele geçirerek ve dervişlerin fethedilecek yerlerdeki halk arasına katılmak suretiyle onların gönüllerini kazanıp

---

[31] Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatı'nın Kuruluşu*, 150.

[32] Gülerman ve Taştekil, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri*, 25-26.

[33] Gülerman ve Taştekil, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri*, 25.

[34] Kayhan Atik, *Ahilik ve Siyaset*, 57. Erişim, 23 Aralık 2017. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/66690> .

ordunun gelişine zemin hazırlamak şekillerinde devletin gücüne ve bekasına katkıda bulunmuşlardır.³⁵

Devlet ile olan ilişkilerini sadakat çerçevesinde ve bağlılıkla sürdürdüklerini söylemek mümkündür. Anlaşıldığı üzere devlete bağlı ve ona yardımcı olacak şekilde yapılanma mevcuttur. Daha önceki bilgi ile de ilişkili olarak şunu söyleyebiliriz: Ahi teşkilatı farklı devletlerle olan ilişkilerinde bir safta durmuşlardır. Tarafında oldukları devlete de bağlılık ve sadakati devam ettirmişlerdir. Savaş dönemlerinde de ellerinden gelen desteği sağlamışlardır. O halde siyasi anlayışları, devletle zıt düşmeden ve devletin yararına olacak şekilde yol, yöntem izlemek olmuştur denilebilir. Bu şekilde siyasi anlayışı, devlete ve müesseselerine sahip çıkmak olarak belirlenmiştir. Devlete sahip çıkarak, onun iyileşmesine destek olmak temel anlayışı olmuştur. Siyasi olarak devlet kurmak gibi bir amaçtan ziyade var olan devletin salahiyeti için çalışmayı amaçlamışlardır ve siyasi bir güç olup yeni bir devlet kurmak amacını gütmemişlerdir. Eğer böyle bir amaçları olsaydı, ülkenin pek çok yerinde kendisine uyulan bir teşkilatın bunu yapması çok da zor olmazdı zaten. Ancak böyle bir gaye olmadığı için, bu yönde bir çatışma da meydana gelmemiştir.

İkinci olarak, ahi teşkilatının otoritelere bakışına değinmek gerekir. Ahiler otorite sahipleri ile nasıl bir ilişki içindeydi onu anlamak önceliklidir çünkü siyasi gücü olan otorite sahibi kişilere bakışını anlarsak siyasi tutumunu da daha doğru değerlendirebiliriz. Baktığımız zaman, beylikler döneminde Ahi birlikleri hemen her şehir ve kasabada yerel otorite birimleri olarak yönetimi ele geçirmişlerdir.³⁶ Aynı zamanda daha büyük güçlerle de uzlaşmacı ve çıkarıcı ilişkilerini devam ettirmişlerdir. Örneğin, Osmanlı Devleti'nin ilk padişahı olan Osman Gazi'nin, Şeyh Edebali'nin kızı Malhun Hatun ile evlenmesi sonucunda Ahi birlikleriyle Osmanlı ailesi arasında bir kan bağı kurulmuştur.³⁷ Ertuğrul Gazi'nin 1281'de ölümü üzerine yirmi üç yaşında beyliğin başına geçen Osman Gazi'nin Ahi reislerinden olup Eskişehir'in İtburnu mevkiinde tekkesi bulunan Şeyh Edebali'nin kızı Malhun Hatun'a talip olması, akrabalık bağıyla

---

[35] Anzavur Demirpolat ve Gürsoy Akça, Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları, 365-366. Erişim, 24 Aralık 2017. <http://sutad.selcuk.edu.tr/sutad/article/viewFile/275/265>.

[36] Gülerman ve Taştekil, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri*, 26.

[37] Gülerman ve Taştekil, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri*, 26.

bunların gücünden yararlanma³⁸ gibi bir durumu meydana getirmiştir. Baktığımız zaman, Ahi teşkilatının var olan siyasi otoritelerle oldukça yakın ilişki kurma girişimleri olduğunu görebiliriz. Onlarla olan ilişkilerini akrabalık ilişkilerine dayandırarak siyasi etkisini artırmış olma ihtimali olduğu gibi kendi varlığını muhtemel tehlikeden korumak gibi bir amacı da olabilir. Ayrıca, 1192 yılında, Anadolu Selçukluları döneminde de Gıyasettin Keyhüsrev ile Rükneddin Şah arasında taht kavgası meydana geldiğinde Ahi teşkilatının araya girdiğini görmek mümkündür. Konya'daki Ahi ileri gelenler Süleyman Şah'a elçi göndererek, muhasaradan vazgeçerse sefer masrafının üç taksitle ödeneceğini belirttiler. Eğer ülkeyi almakta kararlı ise, Sultan'a, çocuklarına, taraftarlarına ve hazinesine dokunmayacağını ve Sultan'ın istediği yere gitmekte serbest olduğu hususunda güvence ve ahidnâme vermesini istediler. Bu hadisede Ahiler önemli rol oynadı. Bu hadisede Ahiler, Gıyasettin Keyhüsrev'in tarafında olmuşlar ve Konya'yı teslim etmemek üzere sonuna kadar çalışmaya kendi aralarında söz vermişlerdir.³⁹ Esasında, bakıldığı zaman Ahi birlikleri, toplumun huzuru için uzlaşmacı ve uzlaştırıcı bir tutum içinde⁴⁰ olmuştur demek isabetli olur. Yani, Ahi teşkilatı buldukları bölgedeki güçlü otoriteler arasında da uzlaşmacı bir tutum sergilemektedir. Bölgenin huzuru ve refahını öncelediği anlaşılan Ahi teşkilatının siyasi otoritelere bakışı, onlardan çıkar sağlamak mahiyetinde değil, onların bölgenin emanetçisi olduğunu hatırlatmak ve bu yönde muamelede bulunmak şeklindedir. Onlara göre beyler arasında uzlaşma olmalı ve toplumsal düzen aksamamalı demek yanlış olmasa gerek. Aslında buradan, Ahi teşkilatının otoritelere bakışını anlamanın yanı sıra güce ve güç sahibine bakışını da anlamamız mümkündür. Yerel otoritelere karşı uzlaşmacı bir tavır ve anlayışı ile birlikte güce ve güç sahiplerine de uzlaşmayı temsil etmeleri gerektiği inancı ile yaklaştığı anlaşılmaktadır.

Üçüncü olarak da, Ahi teşkilatının siyasi tutumunun nasıl olduğuna bakmak gerekmektedir. Ahiler, Selçuklular döneminde hükümdarların izledikleri siyaseti benimsemedikleri halde, iç ve sınır bölgelerinde ortaya çıkan karışıklıkların giderilmesinde, daima devletin emrinde olmuşlardır. Hatta Anadolu Selçukluları yıkıldığı zaman ayrılan bölgelerde birçok küçük hükümetler meydana gelmiştir ve siyasi birlik olmamıştır. Otoriter bir hükümet

---

[38] Halime Doğru, *16. Yüzyılda Eskişehir ve Sultanönü Sancağı* (İstanbul: Afa Yayınları, 1992), 34-35.

[39] Atik, *Ahilik ve Siyaset*, 61.

[40] Gülerman ve Taştakil, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkiler*, 63.

kuruluncaya kadar şehirleri, Ahiler ve esnaf birliklerine dayanarak belediye ve idare bakımından kendilerine yetmeye çalışmışlardır. ⁴¹Açık bir şekilde görülmektedir ki, Ahi teşkilatı, siyasi bir güç olmaktan ziyade toplumda var olan siyasi boşluğu doldurma gayesi içindedir. Toplumda idari sıkıntıların yaşanmaması için bazı bölgelerde etkin siyasi güç olduğu su götürmez bir gerçektir. İbni Batuta'nın Seyahatnamesi'nde de bu durumu gösteren bir örnek görmek mümkündür. Şöyle bahseder İbni Batuta :” Bu şehirde (Kayseri), Ahilardan Emir Ali'nin tekkesinde konakladık. Bu adam çevredeki Ahilerin önde gelenlerindedir. Şanlı bir beydir aynı zamanda! Şehrin nüfuz sahibi ayan takımından bir grubu vardır onun. Tekkesi sağlam yapılı bir binadır; yiyeceklerinin bolluğu, kandilleri ve döşemeleriyle gördüğümüz zaviyelerin en güzellerinden biri. Dergâh mensupları veya başkaları her gece Emir Ali'nin yanında toplanır, bu yolda olanların gösterdikleri ilginin iki katını gösterirler. Yörenin törelerinden biri de hükümdar bulunmadığı takdirde şehirde Ahilerin idareyi ellerine almaları, bir nevi hükümet etmeleridir. Ahi, gücü ölçüsünde gelen gideni ağırlar, giydirir, misafirin altına binek verir. Davranışları, buyrukları ve ata binişleriyle tıpkı bir hükümdar gibi hareket ediyorlar.”⁴² Anlaşıldığı üzere, Anadolu'da siyasi birlik olmadığı zaman Ahi birlikleri buldukları bölgenin siyasi otoritesi olabilecek konumdadırlar. Eğer bir otorite yoksa kendileri otorite olmuşlardır. Buldukları bölgeleri bir idareci edasıyla kontrol etmişlerdir. Ancak bu durumu sürekli idari kontrolü elinde tutmak isteyen bir sınıf gibi tanımlamak doğru olmaz. Nihayetinde, Ahilik, toplumun bütün varlıklarına üç-beş kişinin hâkim olmasına müsaade eden bir teşkilatlanmanın adı değil, toplumun orta kesiminin kalkınmasına yardımcı olan bir örgütlenmenin adıydı.⁴³ Ahilik, başlangıç itibarıyla yardımlaşma - dayanışma ruhunu taşıyan, bozulmuş olan Anadolu birliğini ve toplumsal yapıyı yeniden kuran, bu kurum / örgüt ile ilişkili Sufiliği (Tasavvuf ehli) de içine alan çok fonksiyonlu bir kurumdur. Ancak bu örgütün mensuplarının çoğunun esnaf olması, Ahiliğin sadece esnaf birliği olarak algılanmasına neden olmaktadır.⁴⁴Esasında, Ahi teşkilatını devlet kurup, onu yönetmek için çabalayan bir grup gibi görmek doğru olmaz. Ticaret ve

---

[41] Gülerman ve Taştekel, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri*, 33.

[42] İbni Batuta, *Seyahatname*, 415-416.

[43] Öztürk, *Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi*, 1.

[44] Necmettin Özerkmen, “Ahiliğin Tarihsel-Toplumsal Temelleri ve Temel Toplumsal Fonksiyonları-Sosyolojik Yaklaşım”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44/2 (2002): 59.

toplumsal hayat Ahi teşkilatı için daha önceliklidir. Kaldı ki, eğer siyasi bir güç olmak isteseydi bunu yapması çok zor olmazdı. Bakıldığı zaman, Ahilerin kurdukları teşkilat bir açıdan; bugünkü Esnaf Odaları, İşveren Sendikaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, İşçi Sendikaları, Eğitim Hizmetleri veren Kuruluşlar, Bağ-kur, Türk Standartları Enstitüsü ve Belediye gibi kurum ve kuruluşların temeli sayılmaktadır.⁴⁵Eğer Ahi teşkilatı siyasi güç elde etmek isteseydi bunu yapmakta zorluk yaşamazdı çünkü görüldüğü gibi devlet yapılanmasında büyük önem taşıyan alanları elinde tutan bir oluşumdur. Ama tam tersine, Ahilik devlet otoritesinin yerleşmesine, düzenli ve sürekli olarak çalışmasına yardımcı olmuştur.⁴⁶

Sonuç

Ahi teşkilatına baktığımız zaman Anadolu topraklarında önemli yeri olan bir oluşum olduğunu görürüz. Kardeşlik anlayışı ile kurulduğunu ve amacının iktisadi, ahlaki ve toplumsal düzeni sağlamaktır. Bunu yapmak için de eğitim alanında etkin olmuştur. Çalışmalarının hemen hepsi eğitim sürecine dahildir ve gerek usta-çırak ilişkisi gerekse medrese eğitimi şeklinde yürütmüştür. Yaptığı çalışmalar toplumda büyük oranda karşılık bulmuştur. Bunu anlamak için ekonomik, toplumsal ve bireysel etkilerine bakmak yeterli olacaktır. Ekonomide üretkenliği ve uzmanlığı ve buna dair eğitimi amaçlayan teşkilat toplumsal olarak da dayanışma ruhunu, misafirperverliği teşvik etmiştir. Ayrıca toplumsal yozlaşmadan korumak adına iş ve çalışma ahlakını aşılama çalışmıştır. Tabi ki bireyler üzerindeki etkileri de yadsınamayacak kadar önemlidir. Toplumunu yetiştirmenin bireyleri yetiştirmekten geçtiğinin idrakinde olan teşkilat, özellikle gençlerden oluşan bireyleri mesleki, dini ve ahlaki olarak eğitmeyi amaçlamıştır. Onlara bireysel duruş kazandırmak yolunda ilerlemiştir. Böylece toplumsal erdem, refah ve huzur artmış olacaktır. Esasında temel amacının da İslam anlayışını kavrayan ve iktisadi hayatta, toplumsal hayatta ve bireysel hayatta bunları pratik eden toplumsal düzeni sağlamak olduğunu söylemek abartı olmasa gerek.

Ahi teşkilatının siyasileşmesi meselesi de bir diğer husustur. Ahilik toplumda önemli nüfuz sahibi olan bir oluşu olması hasebiyle siyasi olaylarla da etkileşim içinde bulunmuştur. Ancak ahi teşkilatını bir siyasi güç gibi görmek çok yerinde bir tespit olmaz. Siyasi otoriteler üzerinde etkisi olan ve saygınlığı olan kişileri bünyesinde barındıran bu teşkilatın siyasi anlayışı her zaman sulhtan yana tavrı

---

[45] Galip Demir, "Ahilik ve Çalışma, Bilim, Akıl, Ahlak", Perpa Dergisi, 3/ 22 (1993): 45.

[46] Gülerman ve Taştekil, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkiler*, 33.

takınmak olmuştur. Siyasi otoritesi olan gruplarla iyi ve barışçıl ilişkilerini sürdürmenin yanı sıra coğrafyadaki siyasi anlaşmazlıklara da barışçıl çözümler üretmeye çalışmıştır. Anlaşmazlıklara orta yol bulmak ve arabuluculuk yapmak gibi görevleri üstlenmiştir. Teşkilat toplumdaki kargaşa ve iktidar yokluğunu ortadan kaldırmak için çabalamaktadır.

Ayrıca, toplumda bir başsızlık veya idare edilemezlik olduğu zaman, bölgedeki idari görevi kendine üstlenen bir oluşumdur. Bunu siyasi bir rekabet veya amaç için değil toplumsal düzen sağlansın diye yapmaktadır. Devletin idari gücü olduğu zaman da onlara itaat etmeyi kendine görev bilen bir oluşumdur. Ahi liderleri idari boşluğun olduğu yerlerde ve dönemlerde siyasi olarak değerlendirmek lazımdır. Bunların dışında siyasi iktidar çabası güden ve siyasileşmeye çalışan bir oluşum olarak değerlendirmek mümkün değildir. Siyasileşip, siyasi güç elde edebilecek bir oluşum olmasına rağmen böyle bir tutum içine girmemiştir. Ahiliğin gayesi siyasi bir güç olmak değildir, öncelikli gayesi iktisadi, ictimai ve ferdî hayatın iyileştirilmesidir.

Nihayetinde sorularımıza vereceğimiz cevap şöyle olacaktır:

Ahi teşkilatı öncelikli amacı ekonomik faaliyetleri ve sosyal alanı kontrol etmektir. Bunlarla beraber siyasi bir etkisinden bahsetmek mümkündür ancak siyasileşen veya siyasileşmeye çabalayan bir oluşumdur demek doğru olmayacaktır. Siyasi anlayışı ise toplumsal refahı ve huzuru artıracak bir yönetimin olması yönündedir. Aslında yaptıklarına baktığımız zaman, siyasetine uygun çalışmalar yapmıştır ve anlayışını pratikte uygulamıştır demek mümkündür. Esasında oldukça geniş alana özellikle ekonomi, toplum ve bireye etkisinin olması da ve bu yönde çalışmalarının olması da siyasettir. Toplumu ve bireyi iyileştirme de bir duruştur, izlenilen bir yoldur, siyasettir. Buna göre ise amacına uygun bir siyaset gütmektedir diyebiliriz. Siyasi tutumunu belirleyen faktörler ise toplumsal huzuru kaçırarak ve yozlaşmaya ve bozulmaya sebep olacak olayların, gelişmelerin meydana gelmesidir. Düzen bozulunca siyasi olarak farklı bir tutum sergiliyor ancak düzen yerinde olunca öncelikli siyasetini güdüyor.

Kaynakça

İbn Batuta, *İbn Batuta Seyahatnamesi*, C.1. Çeviren: Sait Aykut. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 2004.

Atık, Kayhan. *Ahilik ve Siyaset*, 57. Erişim, 23 Aralık 2017. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/66690>.

Bayram, Mikail. *Ahi Evren ve Ahi Teşkilâtı'nın Kuruluşu*. Konya: Damla Matbaacılık, 1991.

- Demir, Galip. "Ahilik ve Çalışma, Bilim, Akıl, Ahlak." *Perpa Dergisi*, 3: 22 (1993).
- Demirpolat, Anzavur ve Akça, Gürsoy. "Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları." Erişim 24 Aralık 2017. <http://sutad.selcuk.edu.tr/sutad/article/viewFile/275/265>.
- Doğru, Halime. *16. Yüzyılda Eskişehir ve Sultanönü Sancağı*. İstanbul: Afa Yayınları, 1992.
- Durak, İbrahim ve Yücel, Atilla. "Ahiliği Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Günümüze Yansımaları." *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, No:15, 2010.
- Ekinci, Yusuf. *Ahilik*. 10. Baskı. Ankara: Özgün Matbaacılık, 2008.
- _____. *Ahilik*, 3. Baskı. Ankara: Sistem Ofset, 1991.
- Gülberman, Adnan ve Taştekil, Sevede. "Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri." *Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, Gelenek Görenek ve İnançlar Dizisi* 194:16, 1993.
- Güllülü, Sebahattin. *Ahi Birlikleri*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 1992.
- Kayadibi, Fahri. "Anadolu Selçuklu Döneminde Ahi Teşkilatında Eğitim." Erişim, 19 Aralık, 2017. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/101044>.
- Özerkmen, Necmettin. "Ahiliğin Tarihsel-Toplumsal Temelleri ve Temel Toplumsal Fonksiyonları-Sosyolojik Yaklaşım." *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 44:2, 2002.
- Öztürk, Nurettin. "Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi." Erişim 22 Aralık 2017. <http://ahilik.net/wp-content/uploads/2010/09/sosyalguvenlik.pdf>.
- Şimşek Muhittin. *TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması, Ahilik*. İstanbul: Hayat Yayınları, 2002.
- Yönetim Dizisi:21.
- Taeschner, Franz. "İslam Ortaçağında Futuvva (Fütüvvet Teşkilatı)." Çeviren: Fikret Işıltan. İ.Ü.İ.F.M., C: 15, 1953-1954.
- Turan, Namık Sinan. "Selçuklu ve Osmanlı Anadolu'sunda Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Gelişim Süreci." Erişim 21 Aralık 2017. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/9098>.